

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] The Ministry of Education and Science of Ukraine (2020). The Strategy of Higher Education Development in Ukraine for 2021-2031. Retrieved from [https:// mon.gov. ua/storage /app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf) (in Ukrainian)
- [2] Palamarchuk, O. (2016). Teaching at university on the foundations of leadership. Kyiv: DP «NVTs «Priorytety». (in Ukrainian)
- [3] Marushchak, M. I., Krynytska, I. Ya., Petrenko, N. V., & Habor, H. H. (2017). Teaching at a medical university on the foundations of leadership. *Medychna osvita*, 4, 38-41. (in Ukrainian)
- [4] Livingston, R.K. (2010). An Investigation of Transformational Leadership in a Virtual Learning Environment. (Ph.D.). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI 3433408) (in English)
- [5] Weaver, R. R. & Qi, J. (2005). Classroom Organization and Participation: College Students' Perceptions. *The Journal of Higher Education*, 76(5), 570-601. doi: 10.1080/00221546.2005.11772299 (in English)
- [6] Sfiropoulos, M. (2017). College Professors as Classroom Leaders: Strategic Thinking Capacity, Leader Influence Actions, and Classroom Performance. (Ph.D.). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI 10681306) (in English)
- [7] Wenner, J. A., & Campbell, T. (2017). The Theoretical and Empirical Basis of Teacher Leadership: A Review of the Literature. *Review of Educational Research*, 87(1), 134-171. doi:10.3102/0034654316653478 (in English)
- [8] Liu, Y., Ou, F., Deng, Y., Wu, B., Liu, R., Hua, H., Guan, Y., Chen, R., Gjestebj, L., Yang, J., Vannier, M.W., & Wang, G. (2016). Bibliometric Index for Academic Leadership. ArXiv. Retrieved from <https://arxiv.org/abs/1610.03706> (in English)

УДК 348.147.091.33-022.215

DOI: 10.31652/2412-1142-2020-55-160-166

Кадемія Майя Юхимівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті,
професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0002-5196-5617
maj.kademija@gmail.com

Опушко Надія Романівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти
та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0002-3013-2675
hmarka52@gmail.com

ДУАЛЬНА ФОРМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Анотація. У статті наводиться характеристика досвіду Німеччини в організації дуальної професійної підготовки у закладах вищої освіти, виокремлені переваги практико-орієнтованого навчання (дуального навчання), виявлені переваги дуальної підготовки професійних кадрів у Німеччині. Встановлено, що важливим є наявність розвинутої системи профорієнтаційної роботи в школі, наявність нормативно-правового забезпечення дуальної системи, продумана взаємодія навчальних закладів загальної середньої освіти із закладами вищої освіти, установами, виробничими підприємствами, розробка освітніх програм. Особлива увага приділена взаємодії навчальних закладів з роботодавцями, які залучаються до розробки контрольно-вимірювальних матеріалів і незалежної оцінки якості професійної підготовки випускників. Зауважимо, що навчання за дуальною системою носить мережевий характер з чітким розподілом обов'язків і варіативністю рішень. Воно складається з договорів кожного студента, учня, індивідуального плану практичного

навчання, теоретичного навчання, контролює індивідуальні досягнення студентів за програмою, підсумки атестації.

За кількістю договорів у навчальному закладі формуються групи та кількість тих, хто навчається на кожному курсі та є основою щодо державної субсидії навчальному закладу. Практичне навчання на підприємстві (установі) здійснюється індивідуально.

Зазначено, що в освітньому просторі дуальна система має тенденції швидкого і ефективного розвитку, що спонукає до розв'язання існуючих проблем, а це в свою чергу дозволить реалізувати якісну професійну освіту у закладах вищої освіти.

Важливим у цьому процесі є розв'язання проблеми безробіття серед молоді, а також мобільності випускників закладів вищої освіти.

Ключові слова: вища освіта, дуальна освіта, практико-орієнтоване навчання, освітній процес.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Як стверджує німецький економіст Клаус Шваб, автор книги «Четверта промислова революція» і засновник Всесвітнього економічного форуму в Давосі, ми стоїмо біля витоків революції, яка радикально змінить наш світ. «Характер змін, що відбуваються настільки фундаментальний, що світова історія ще не знала подібної епохи – часу як виклик можливостей, так і потенційних небезпек». Німеччина – країна, в якій немає природних ресурсів, тому вона повністю залежить від якості освіти нового покоління, а йому треба бути готовим до революційних змін. Тому важливим нині є стара істина: діти – наше майбутнє. Для цього необхідно особливу увагу звернути на формування компетентного педагога, який був би спроможний вирішувати професійні завдання на основі знань і умінь. Однією із характерних рис професійної компетентності підготовки педагогів є здатність зрозуміти і оцінити динаміку розвитку освітнього процесу і організувати своєчасний вплив на нього. В основі цього лежить оціночна діяльність педагога, яку здійснити в стінах навчального закладу достатньо важко. Тому і виникає потреба пошуку сучасних механізмів переведення одержаних теоретичних знань в практичну діяльність. А тому актуалізується науковий інтерес щодо реалізації дуальної форми професійної підготовки майбутніх педагогів.

У світовому освітньому просторі дуальна система освіти має тенденції швидкого і ефективного розвитку, це пов'язано з проблемою безробіття серед молоді.

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що питання вдосконалення системи вищої професійної освіти обговорювалося і нині обговорюється як у вітчизняних, так і зарубіжних дослідженнях: В. Алтуніна, Г. Бородовської, А. Новікова, В. Сластьоніна та ін.

На підставі пошуку ефективних технологій упровадження дуального навчання в підготовку педагогічних кадрів є своєчасним і перспективним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з досвіду упровадження практико-орієнтованого навчання (дуальної системи професійної підготовки (О. Корчагіна, В. Тешев, Г. Федотова, В. Хоменко та ін.) свідчить, що основним фактором німецької дуальної форми професійної освіти було визнано інститут соціального партнерства з урахуванням інтересів і обов'язків освітніх закладів та підприємств.

Як свідчать дослідження вчених, які займалися упровадженням дуального навчання, прямий переніс досвіду європейського співтовариства неможливий у інші країни.

Мета статті полягає в розгляді досвіду впровадження дуальної освіти у ЗВО Німеччини та інших країнах світу, її особливості та специфікою реалізації в кожній країні, переваг перед традиційною професійною системою освіти у ЗВО та подолання певних проблем в її реалізації.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дуальна система освіти вперше використана у 1960 р. в Німеччині і визначає нову форму організації професійного навчання, яка нині знайшла поширення в інших країнах: Австрія, Франція, Швейцарія, Іспанія, Росія, Білорусія, Казахстан та ін. Ця система являє собою таку організацію освітнього процесу, яка дозволяє поєднувати теоретичне і практичне навчання з

частковою занятістю на виробництві. Це дозволяє скоротити розрив між навчанням і працею, теорією і практикою, між якістю освіти і вимогами ринку праці.

Найбільш розвинена дуальна система професійної освіти в Німеччині, її становлення почалось у Середньовіччі в період розвитку будівельного ремісництва кафедральних соборів нового стилю, а це в свою чергу зумовило підвищення кваліфікації щодо професійного навчання.

В епоху Ренесансу з'явилася нова форма організації навчання – підвищення кваліфікації в іншого майстра. Засновником дуальної системи професійної освіти Німеччини вважається німецький педагог Георг Кершенштайнер (1854 – 1932 рр.), який увів новий, орієнтований на практику професійної школи, в котру підприємства направляє молодих співробітників. Увесь навчальний процес інтегрований у виробництво.

У 1900-1901 рр. в Мюнхені були відкриті професійні школи, з 1980 р. спостерігається значне збільшення навчання за дуальною системою. Нині в Німеччині більш ніж 50 % тих, хто навчається за дуальною системою професійного навчання на базі середньої освіти або свідоцтва, що надає право вступу у вищі навчальні заклади.

Сучасна система дуальної освіти в Німеччині має відмінні особливості від подібних систем інших держав:

- продуманою системою профорієнтації в професійному самовизначенні в період навчання у школі;
- нормативно-правовою базою, яка регулює організацію і здійснення дуальної системи професійного навчання відповідно до високих вимог до компетенцій;
- наскрізною освітньою програмою і навчальним планом. Необхідно зазначити, що дуальна система розповсюджується тільки на тих, хто вперше отримує професійну освіту;
- організація виробничого навчання в навчально-виробничих середовищах на базі професійно-технічних училищ, центрів компетенцій і підприємств з широким використанням наставництва, при цьому можуть використовуватися навчально-виробничі середовища державних і приватних підприємств;
- побудова навчального процесу на основі реалізації системно-діяльнісного і проблемно-аналітичного методів, яке полягає у виконанні запевним алгоритмом робітничих завдань;
- забезпечення науково-методичного супроводу навчального процесу на всіх його етапах: окремими структурними підрозділами;
- дотримання принципів незалежної оцінки результатів навчання студентів, професійної діяльності педагогічних кадрів, індивідуальних освітніх ресурсів [1, с. 102].

Зауважимо, що навчання за дуальною системою носить мережевий характер з чітким розподілом обов'язків і варіативністю рішень. Воно складається з договорів кожного студента, учня, індивідуального плану практичного навчання, теоретичного навчання, контролює індивідуальні досягнення за програмою, підсумки атестації.

За кількістю договорів у навчальному закладі формуються групи та кількість тих, хто навчається на кожному курсі та є основою щодо державної субсидії навчальному закладу. Практичне навчання на підприємстві (установі) здійснюється індивідуально.

Існує чотири традиційні моделі мережевого навчання.

1. «Головне підприємство і підприємства-партнери» (Leitbetrieb mit Partnerbetrieben).
2. «Замовна професійна підготовка» (Auftragsausbildung): деякі періоди навчання відбуваються за межами основного підприємства, на підприємстві в якому є навчальна майстерня (лабораторія), на основі певного замовлення та умовах повернення витрат.
3. «Навчальний консорціум» (Ausbildungskonsortium): декілька малих і середніх підприємств об'єднуються і приймають у себе практикантів. Підприємства заключають угоду про співпрацю, вони приймають разом на рівних умовах і проводять навчання незалежно один від одного.

4. «Навчальна асоціація» (Ausbildungsverein): окремі підприємства затверджують організацію щодо проведення навчання, яка займається розв'язками організаційних питань, основні підприємства займаються навчанням. Права і обов'язки членів асоціації визначаються уставом, управляючим органом є загальні збори і поважний комітет.

Зміст освітніх програм дуальної професійної підготовки визначається на основі регламенту професій. На його основі розробляються робочі освітні програми. Підприємство формує індивідуальний план навчання (індивідуальну освітню траєкторію) кожного студента, де передбачена практична і теоретична частини навчання.

Загальні правила проведення оціночних процедур регламентовані Законом щодо професійної освіти Німеччини. Організація оціночних процедур, моніторинг якості оціночних засобів, збір статистичних даних за підсумками екзаменів визначені федеральним законодавством торгово-промисловими палатами.

Підприємства отримують фахівців, які відповідають його вимогам.

Екзамен проводиться експертами, які найбільш кваліфіковані. Координуючий комітет, в якому представлені експерти з кожної професії. Тест готується біля двох років, тому існують три стадії його готовності і початкова стадія апробації і експертизи, стадія затвердження. Експертні групи збираються тричі на рік, кожного разу обговорюються три комплекти екзаменаційних матеріалів на різній стадії готовності. Екзамен ділиться на два етапи.

Перший етап проходить після 18 місяців навчання; другий – після завершення всього терміну навчання.

Проходження письмової частини екзамену (тесту) організовано в єдиний для всієї Німеччини день двічі на рік – для кожного етапу екзамену. Перший етап підсумкового екзамену носить діагностичний і мотивуючий характер.

Зміст кожного тесту містить письмову, усну і практичну частини. Комплект екзаменаційних матеріалів складається з частин різного кольору:

- білий – завдання до першого етапу екзамену;
- зелений – до другого етапу екзамену;
- жовтий – підготовча частина практичного завдання;
- синій – завдання з дисциплінарної складової.

Є ще пакет червоного кольору. Він містить матеріали для екзаменаторів: ключі до тестів, критерії оцінювання завдань, правила щодо прийняття рішень з екзамену.

За результатами екзаменів торгівельно-промислової палати видають свідоцтва щодо професійної освіти, яке визначено державою і діє на усій території Німеччини [6].

Дуальна система професійної підготовки в Німеччині являє собою закінчений цикл, але цю систему не вдалося повторити ні в одній країні світу, це зумовлено тим, що кожна країна має свою специфічну особливість розвитку соціально-економічного сектору, взаємодію роботодавця і освітньої установи, побудову навчального процесу.

Кожна країна має визначити власний підхід щодо здійснення дуальної підготовки фахівців. Це стосується і України.

Наприклад, проект з упровадження дуальної системи освіти здійснюється на кафедрі програмної інженерії та інформаційних технологій управління НТУ «ХП» на рівні підготовки магістрів в галузі інформаційних технологій. Це зумовлено зростанням потреби у ІТ-спеціалістах та існуючим розривом між потребами роботодавців та рівнем практичної підготовки спеціалістів з боку ЗВО [2, с. 208].

Також у НТУ «ХП» дуальна освіта розвивається за напрямом: машинобудування, автомобіле- і тракторобудування, охоплює спеціальність «Галузеве машинобудування» й «Автомобілі та трактори». Програми були розроблені викладачами ХП та фахівцями «ХТЗ».

У Харківському Національному університеті будівництва і архітектури теж долучилися до проекту з упровадження дуальної форми навчання і це зрозуміло, бо воно вигідне для вузів. Навчальні заклади постійно в пошукові коштів на розвиток, на оновлення матеріально-технічної бази. Ці кошти може інвестувати бізнес. Так, у Херсонську морську академію уже

вклали 30 млн євро: придбали комп'ютерні тренажери, стимулятори. Київський політехнічний інституту співпрацює з Boeing: спеціально створили конструкторсько-інженерний центр, де працює більше сотні випускників вишу імені Сікорського. Нині в Україні є низка ЗВО, які здійснюють професійну підготовку за моделлю дуальної освіти Німеччини, але це здійснюється за згодою Міністерства освіти і науки України на підставі існуючої законодавчої бази України.

Як свідчить досвід упровадження дуальної освіти можна виділити наступні переваги:

- усуває розрив між теоретичним і практичним навчанням в процесі підготовки майбутніх фахівців;
- відкриває додаткові можливості підвищення ефективності підготовки кадрів для роботодавців;
- стимулює роботодавців інвестувати в освіту, оскільки в результаті вони отримують якісно підготовленого працівника;
- сприяє формуванню у студентів почуття відповідальності за свою працю та працю колективу;
- підвищує мотивацію студентів для отримання знань і набуття професійних навичок, забезпечує високу ступінь соціалізації, адаптації у виробничих умовах наближених до реальності;
- сприяє розробленню нових стандартів сучасних професій та організації нових робочих місць, соціалізації дуальної освіти в підготовці педагога у ЗВО;
- недостатньо розроблені теоретично-методологічні основи дуальної освіти в педагогічному ЗВО;
- труднощі реалізації дуального навчання в педагогічній освіті;
- відсутність державної нормативно-правової бази щодо реалізації дуального навчання у вищій педагогічній освіті;
- мало науковості до наукової кар'єри (складнощі щодо вступу в класичну магістратуру й аспірантуру);
- високе навантаження (ЗВО, підприємство), відсутність семестрових канікул;
- складнощі з перериванням дуального навчання;
- акцент на один спеціальний напрям і фактична відсутність можливості проходження різних практик і коригування напрямів навчання і спеціальності.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Досвід упровадження дуальної системи Німеччини та інших країн світу перевірений життям, найвищий рівень її в Німеччині і зосереджений на виробничих і технологічних секторах і може бути використаний в гуманітарних науках. Існуюча система освіти та певні її проблеми призвели до упровадження дуальної освіти щодо підготовки конкурентоздатних педагогічних працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Абашкіна Н. В. Принципи розвитку професійної освіти в Німеччині : монографія / Н. В. Абашкіна. – К.: Вища школа, 2008. – 207 с.
- [2] Амеліна С. М. Особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини / С. М. Амеліна // Проблеми трудової і професійної підготовки : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 15. – С. 107-112.
- [3] Куделя Н. Дуальное образование в Германии: плюсы и минусы / Н. Куделя // Партнер. – № 9 (240). – 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.partner-inform.de/partner/detail/2017\9\269\8706\dualnoe-obrazovanie-v-garmanij-pljusy-i-minusy>.
- [4] Методические рекомендации по реализации дуальной модели подготовки высококвалифицированных рабочих кадров. – М. : Агентство стратегических инициатив, 2016. – 155 с.
- [5] Селюков Р. В. Сравнительная характеристика зарубежного опыта организации дуальной формы профессиональной подготовки будущих учителей / Р. В. Селюков // Вестник Бурятского

- государственного университета. Педагогика. Филология. Философия. – Вып. 4.– 2017. – С. 92-98.
- [6] Тенив В. А. Дуальное образование как фактор модернизации системы социального партнерства вузов и предприятий / В. А. Тенив // Весник Адыгейского государственного университета. Серия : Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология. – 2014. – № 1 (135). – С. 139-144.
- [7] Яковенко К. В. Реалізація дуальної системи освіти в підготовці майбутніх фахівців з інформаційних технологій / К. В. Яковенко // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. – Вип. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – С. 205-213.
- [8] Хюфнер К. Управління та фінансування вищої освіти в Німеччині / К. Хюфнер // Вища школа. – 2005. – № 6. – С. 97-117.

DUAL FORM OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS

Kademia Maya Yukhimivna

candidate of pedagogical sciences, associate professor,
Associate Professor, Department of Innovation and Information Technology in Education,
Professor of Vinnytsia Mikhailo Kotsyubynsky State Pedagogical University
Vinnitsa, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-5196-5617
maj.kademija@gmail.com

Opushko Nadiia Romanivna

Candidate of pedagogical sciences (Ph. D), associate professor of pedagogy, vocational education
and management of educational institutions Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-3013-2675
hmarka52@gmail.com

Abstract. The article describes the experience of Germany in the organization of dual vocational training in higher education institutions, highlights the benefits of practice-oriented training (dual training), reveals the benefits of dual vocational training in Germany. It is established that the presence of a developed system of vocational guidance at school, the presence of the legal and legal support of the dual system, the thoughtful interaction of educational institutions of general secondary education with higher education institutions, institutions, industrial enterprises, development of educational programs are important. Particular attention is paid to the interaction of educational institutions with employers involved in the development of control and measurement materials and independent assessment of the quality of vocational training of graduates. Note that dual-system training is network-based, with a clear division of responsibilities and variability in decisions. It consists of the contracts of each student, student, individual plan of practical training, theoretical training, controls the individual achievements of students in the program, the results of certification.

According to the number of contracts in the educational establishment, groups and the number of students in each course are formed and are the basis for the state subsidy to the educational institution. Practical training at the enterprise (institution) is carried out individually.

It is stated that in the educational space the dual system has tendencies of fast and effective development, which leads to the solution of existing problems, which in turn will allow to realize high-quality professional education in higher education institutions.

Important in this process is the solution of the problem of youth unemployment and the mobility of graduates of higher education institutions.

Keywords: higher education, dual education, practice-oriented learning, educational process.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Abashkina N. V. Principles of development of vocational education in Germany: monograph / N. V. Abashkina. - K.: Vyshcha shkola, 2008. - 207 p.
- [2] Amelin S. M. Features of the dual system of higher vocational education in educational institutions in Germany / S. M. Amelin // P Problemy trudovoyi i profesynoyi pidhotovky : zb. nauk. prats'. - 2010. - Vip. 15. P. 107-112.
- [3] Kudel N. Dual education in Germany: pros and cons / N. Kudel // Partner. - No. 9 (240). - 2017. - [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.partner-inform.de/partner/detail/2017/9/269/8706/dual-education-in-warranty-pluses-and-minuses>.

- [4] Methodical recommendations for the implementation of the dual model of training highly skilled workers. - М.: Ahenstvo stratelycheskykh ynytsyatyv, 2016. - 155 p.
- [5] Selyukov R. V. Comparative characteristics of foreign experience in the organization of dual forms of professional training of future teachers / R. V. Selyukov // Vestnik Buryatskogo gosudarstvennogo universiteta. Pedagogika. Filologiya. Filosofiya. – Vyp. 4.– 2017. – P. 92-98.
- [6] Teniv V. A. Dual education as a factor of modernization of the system of social partnership of universities and enterprises / V. A. Teniv // Vesnyk Adyheyskoho hosudarstvennoho unyversyteta. Seryya : Rehyonovedenye: fylosofiyya, ystoriyya, sotsyolohyya, yurysprudentsyya, polytolohyya, kul'turolohyya. - 2014. - № 1 (135). - P. 139-144.
- [7] Yakovenko KV Realization of the dual education system in the preparation of future specialists in information technologies / K. V. Yakovenko // Problemy ta perspektyvy formuvannya natsional'noyi humanitarno-tekhnichnoyi elity : zb. nauk. pr. – Vyp. – Kharkiv : NTU «KHPІ», 2016. - P. 205-213.
- [8] Hüfner K. Management and Financing of Higher Education in Germany. – K. Hüfner // Vyshcha shkola. - 2005. - № 6. - P. 97-117.

УДК 378.015.31:001

DOI: 10.31652/2412-1142-2020-55-166-177

Коломієць Алла Миколаївна

доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0536-0147>
allakolomiec2@gmail.com

Коломієць Дмитро Іванович

кандидат педагогічних наук, професор,
заступник декана факультету математики, фізики, комп'ютерних наук і технологій,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1966-0837>
dmytro.kolomiiec2@gmail.com

МОЖЛИВОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ЗАЛУЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ГРОМАДЯНСЬКОЇ НАУКИ

Анотація. У статті визначено можливості, види організації та способи використання громадянської науки для підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів і функціонування педагогічного університету в цілому. З'ясовано, що в студентів різних спеціальностей окремі показники готовності до наукової діяльності суттєво відрізняються. Зокрема, в студентів природничо-математичних спеціальностей вищі показники рівня інтелекту, цілеспрямованості, інтелектуальної працездатності виявились значно вищими, а уміння дискутувати та публічного виступу – нижчими, ніж у студентів інших спеціальностей. Показники наполегливості є найвищими в майбутніх учителів фізичної культури, старанності та уміння дискутувати – в істориків. У майбутніх вихователів і вчителів початкових класів спостерігається найбільша відповідальність, а філологи найкраще підготовлені до публічних виступів.

Загалом усереднені значення оцінок особистісних якостей, що знаходиться в межах 3,71 – 3,87 (за п'ятибальною шкалою), вказують на те, що студенти магістратури можуть досить успішно здійснювати певні види наукової діяльності, якщо враховувати їх сильні особистісні характеристики й поліпшувати слабкі.

Зроблено висновок, що в університеті потрібно посилити роботу щодо формування в майбутніх учителів усіх спеціальностей навичок самоорганізації, а підвищити рівень готовності майбутніх учителів до науково-дослідницької діяльності та поліпшити окремі показники такої готовності можна